

Labāka sadzīves atkritumu apsaimniekošana samazinās siltumnīcefekta gāzu emisijas

- Paredzams, ka no 2005. gada līdz 2020. gadam sadzīves atkritumu daudzums pieaugs par 25 %.
- Palielinātai atkritumu reģenerācijai un atkritumu novirzīšanai no atkritumu izgāztuvēm ir liela nozīme, lai mazinātu arvien pieaugošā atkritumu daudzuma ietekmi uz vidi.
- Tā kā arvien vairāk izmanto atkritumu pārstrādi un sadedzināšanu ar enerģijas reģenerāciju, paredzams, ka siltumnīcefekta gāzu emisijas no sadzīves atkritumu apsaimniekošanas līdz 2020. gadam ievērojami samazināsies.
- Atkritumu daudzuma pieauguma ierobežošana vai pārtraukšana turpmāk samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas no atkritumu apsaimniekošanas nozares un dotu citus ieguvumus sabiedrībai un videi.

Pieaugošs atkritumu daudzums

Katrs Eiropas pilsonis 1995. gadā radīja vidēji 460 kg atkritumu. Šis daudzums pieauga līdz 520 kg uz cilvēku 2004. gadā, un paredzams turpmāks pieaugums līdz 680 kg uz cilvēku līdz 2020. gadam. Kopumā tas 25 gadus atbilst pieaugumam par gandrīz 50 %. Šis paredzamais pastāvīgais atkritumu daudzuma pieaugums galvenokārt rodas no sagaidāmā privātā gala patēriņa pastāvīga pieauguma (t.i., vidējais pieaugums ES-15 un ES-12 attiecīgi 2 % un 4 % gadā līdz 2020. gadam (EK, 2006. gads)) un pašreizējo

patēriņa modeļu tendenču turpināšanās.

Tomēr, kā redzams 1. attēlā, ir ievērojamas atšķirības starp ES-15 ⁽¹⁾ un ES-12 ⁽²⁾ dalībvalstīm. Ja ES-15 pilsonis vidēji 2004. gadā radīja 570 kg atkritumu, attiecībā uz ES-12 pilsoni šis skaitlis bija tikai 335 kg. Tomēr, tā kā ES-12 ekonomika turpina attīstīties un patēriņa modeļi izvēršas, atkritumu daudzums nākamajos 15 gados iespējams pieaugs un sasniegs pašreizējo ES-15 līmeni. Raugoties uz priekšu, paredzams, ka sadzīves atkritumu daudzums līdz 2020. gadam ES-15 un ES-12 pieaugs attiecīgi par 22 % un 50 %. Visā šajā

laikposmā vairāk kā 80 % no kopējiem sadzīves atkritumiem rodas ES-15 valstīs.

Ja mēs vienkārši noklātu uz zemes visus ES sadzīves atkritumus, kas radīti 2020. gadā (t.i., apmēram 340 miljoni tonnas), tie 30 cm biezā slānī nosegtu teritoriju Luksemburgas lielumā vai 2,5 cm biezā slānī teritoriju Maltas lielumā!

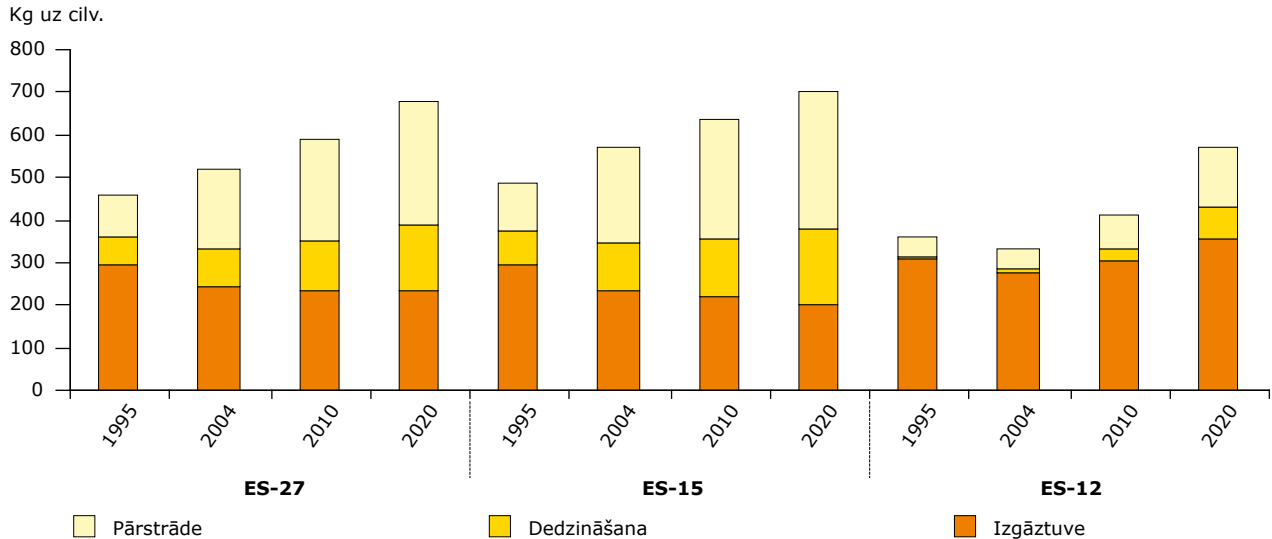
Šie rezultāti parāda, ka ievērojami jāpastiprina centieni novērst atkritumu radīšanu, lai sasniegtu Sestās vides rīcības programmas mērķi — ievērojami samazināt atkritumu daudzumu.

(1) Austrija, Beļģija, Dānija, Somija, Francija, Vācija, Grieķija, Īrija, Itālija, Luksemburga, Nīderlande, Portugāle, Spānija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste.

(2) Bulgārija, Čehija, Kipra, Igaunija, Ungārija, Latvija, Lietuva, Malta, Polija, Rumānija, Slovēnija, Slovākija.

1. attēls Sadzīves atkritumu radīšana un apsaimniekošana Eiropā (uz vienu cilvēku)

Avots: Eurostat un ETC/RWM.

Palielināta reģenerācija un novirzīšana no atkritumu izgāztuvēm

Vēsturiski izvešana uz atkritumu izgāztuvēm bijusi dominējošā sadzīves atkritumu apsaimniekošanas metode, bet divās pēdējās desmitgadēs notikusi ievērojama atkritumu apglabāšanas izgāztuvēs samazināšanās. No kopējiem ES sadzīves atkritumiem 2004. gadā 47 % izveda uz izgāztuvēm (skat. 1. attēlu). Paredzams, ka tas turpmāk samazināsies līdz apmēram 35 % 2020. gadā. Tiek lēsts, ka pārstrādes un citas materiāla reģenerācijas darbības pieaugs no pašreizējā 36 % līmeņa līdz apmēram 42 % 2020. gadā. Visbeidzot, 2004. gadā sadedzināšanu izmantoja 17 % sadzīves atkritumu, kas, iespējams, pieaugs līdz 25 % 2020. gadā.

Šīs agrākās un prognozētās tendences daļēji ir īpašu politikas pasākumu rezultāts, kuru mērķis ir palielināt iepakojuma atkritumu pārstrādi un reģenerāciju (piemēram, 1994. gada direktīva par iepakojumu), un novirzīt no atkritumu izgāztuvēm bioloģiski noārdāmos sadzīves atkritumus (piemēram, 1999. gada direktīva par atkritumu izgāztuvēm). Kopumā prognozējama sadzīves atkritumu daudzuma, ko izved uz atkritumu izgāztuvēm, turpmāka samazināšanās, kas atspoguļo valstu un Eiropas mērogā pieliktās pūles, lai cita starpā sasniegtu Sestajā vides rīcības programmā noteiktos mērķus.

Eiropas Vides aģentūras (EVA, 2007. gads) publikācijā raksturoti dalībvalstu pieejas modeļi atkritumu

apsaimniekošanai, jo īpaši direktīvas par atkritumu izgāztuvēm kontekstā.

No Sadzīves atkritumu apsaimniekošanā radītā siltumnīcefekta gāzu emisiju neto daudzuma samazināšanās

Atkritumu apsaimniekošanā radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas 2005. gadā bija apmēram 2 % no kopējā emisiju apjoma Eiropas Savienībā.

Metāna, vienas no sešām siltumnīcefekta gāzēm, emisijas, ko kontrolē atbilstoši Kioto protokola prasībām, jo īpaši ir saistīta ar lauksaimniecību (īpaši liellopu audzēšanu) un atkritumu izgāztuvju darbību. Tādēļ ES direktīva par atkritumu izgāztuvēm var palīdzēt

sasniegt ES mērķus attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu, piemēram, ar metāna reģenerāciju un bioloģiski noārdāmo sadzīves atkritumu novirzīšanu no atkritumu izgāztuvēm. Vēl viena mijiedarbība starp atkritumu apsaimniekošanas un klimata pārmaiņu politikām ir enerģijas patēriņš (kas rada siltumnīcefekta gāzu emisijas) atkritumu savākšanai, apsaimniekošanai un izmantošanai ražošanā.

Tiek prognozēts, ka siltumnīcefekta gāzu emisijas no atkritumu apsaimniekošanas samazināsies no augstākā līmeņa apmēram 55 miljoniem tonnu CO₂-ekvivalentu gadā 20. gs. 80. gados līdz 10 miljoniem tonnu CO₂-ekvivalentu 2020. gadā (2. attēls).

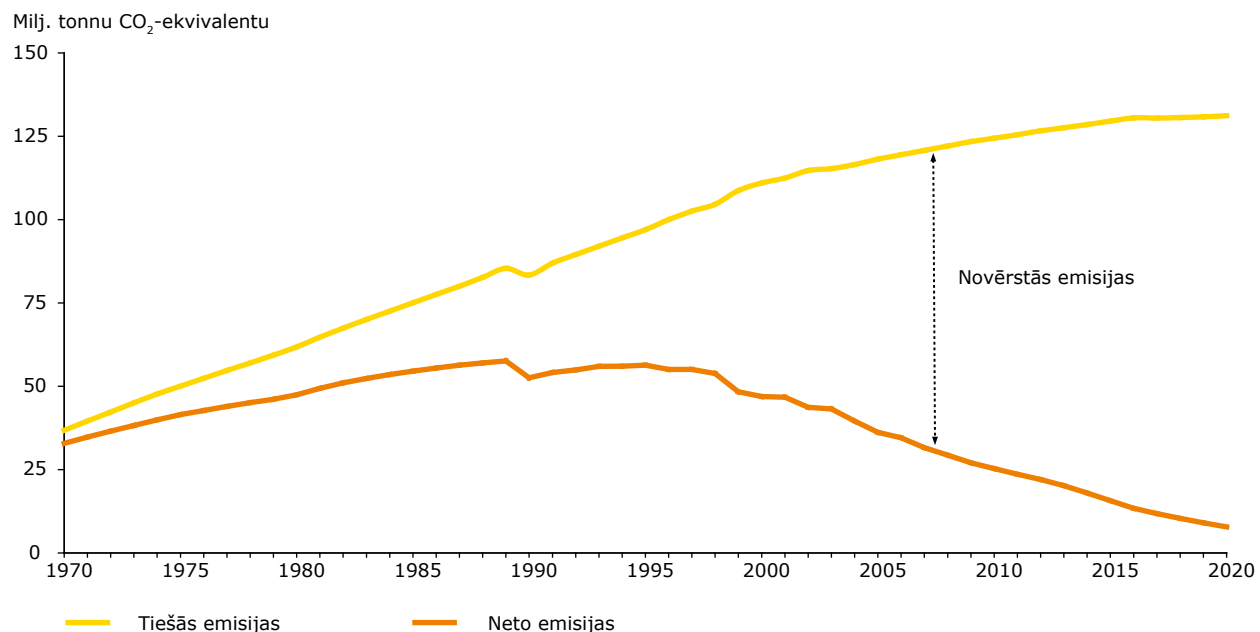
Tas notiek saistībā ar diviem atsevišķiem apstākļiem. No vienas puses, tiek prognozēts, ka atkritumu daudzums, ko ievēd apsaimniekošanas iekārtās, turpinās pieaugt, jo vidējais viena cilvēka radītais atkritumu daudzums palielinās, un turpmāk uzlabojas atkritumu savākšana. Tas palielina siltumnīcefekta gāzu tiešās emisijas no atkritumu apsaimniekošanas nozares. Atkritumu izgāztuves veido 60 % no kopējām emisijām 2020. gadā, pārstrādāšana un sadedzināšana — katra apmēram 20 %.

No otras puses, pārstrādāšanu un sadedzināšanu izmantos arvien vairāk. Tas veido ietaupījumus (vai siltumnīcefekta gāzu emisiju pārtraukšanu), kas

kompensē tiešās emisijas. Pārstrādāšana veido 75 % no kopējām novērstām emisijām līdz 2020. gadam, un sadedzināšana — gandrīz 25 %.

Tādēļ kopumā prognozes rāda, ka labāka sadzīves atkritumu apsaimniekošana samazinās siltumnīcefekta gāzu emisijas Eiropā, atsaistot slodzes vidē no ekonomiskās izaugsmes, kā aicināts Sestajā vides rīcības programmā. Turklāt līdz ar paredzamo atkritumu pārstrādes turpmāko attīstību un atkritumu kā resursu arvien plašāku izmantošanu, prognozes liecina, ka iespējams sasniegt ilgtermiņa mērķi kļūt par pārstrādājošu sabiedrību, kā noteikts tematiskajā stratēģijā par profilaksi un pārstrādi.

2. attēls Sadzīves atkritumu apsaimniekošanā radīto siltumnīcefekta gāzu emisiju tendences un prognozes no Eiropas Savienībā

Avots: ETC/RWM.

Šajā pētījumā izmantotās prognozes pamatojas uz pieņēmumu, ka atkritumu apsaimniekošanas jaudas pieaug atbilstoši pieprasījumam. Tomēr, ja ieguldījumi jaunu un uzlabotu apsaimniekošanas jaudu ieviešanai atpaliek no pieaugošiem atkritumu daudzumiem, neefektīvas apsaimniekošanas dēļ siltumnīcefekta gāzu neto emisijas var būt augstākas.

Atkritumu daudzuma pieauguma ierobežošanas vai novēršanas papildu ieguvumi

Lai gan prognozes rāda, ka siltumnīcefekta gāzu neto emisijas samazināsies neatkarīgi no pieaugošā atkritumu daudzuma, rīcība, lai ierobežotu vai pārtrauktu atkritumu daudzuma prognozēto pieaugumu, turpmāk samazinās siltumnīcefekta gāzu neto emisijas no atkritumu apsaimniekošanas nozares. Tiek lēsts, ka atkritumu savākšana un pārvadāšana, kas cieši saistīta ar atkritumu daudzumu, veidos mazāk kā 5 % no atkritumu nozares siltumnīcefekta gāzu tiešajām

emisijām, galvenokārt, pateicoties nelielajiem attālumiem, kādos parasti pārvadā sadzīves atkritumus. Tomēr šis skaitlis veido 40 % no neto emisijām 2020. gadā.

Atkritumu daudzuma samazināšana dos arī citus ieguvumus, piemēram, samazinātas atkritumu apsaimniekošanas izmaksas, samazinātu gaisa piesārņojumu (ar putekļiem un slāpekļa oksīdiem), kā arī samazinātu troksni, kas saistīts ar atkritumu savākšanu un pārvadāšanu. Atkritumu apsaimniekošanas izmaksas citādi ievērojami pieaugtu, pieaugot to daudzumam. Atkritumu savākšanas un apsaimniekošanas izmaksas ir jo īpaši apgrūtinātas, un atkritumu radīšana pēc definīcijas ir resursu zaudēšana.

Jāsecina, ka Eiropa nevar ieslīgt pašapmierinātībā attiecībā uz atkritumu daudzuma pastāvīgu pieaugumu — atspoguļojot mūsu pašreizējos nepieņemamos patēriņa un ražošanas modeļus — jo tas ilgākā laika posmā var pārspēt atkritumu apsaimniekošanas nozarē notiekošos uzlabojumus.

Atsauces

EK (2006. gads), *European Energy and Transport — Trends to 2030 — update 2005*, European Communities, DG TREN, Luxembourg. (Eiropas enerģija un transports — tendences līdz 2030. gadam — atjaunināts 2005. gadā, Eiropas Kopienas, DG TREN, Luksemburga).

EVA (2007. gads), *The road from landfilling to recycling: common destination, different routes*, European Environment Agency, Copenhagen (Ceļš no atkritumu izgāztuvēm līdz pārstrādei: kopējs galamērķis, dažādi ceļi, Eiropas Vides aģentūra, Kopenhāgena).

EVA (2008. gads), Pavaddokuments EVA paziņojums 2008/01 *Labāka sadzīves atkritumu apsaimniekošana samazinās siltumnīcefekta gāzu emisijas*, Eiropas Vides aģentūra, Kopenhāgena.
http://reports.eea.europa.eu/briefing_2008_1/en/Supporting_document_to_EEA_Briefing_2008-01.pdf.

European Environment Agency
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Denmark

Tel.: +45 33 36 71 00
Fax: +45 33 36 71 99

Web: eea.europa.eu
Enquiries: eea.europa.eu/enquiries

